27.9.2024

Eduskunnan maa-ja metsätalousvaliokunta

mmv@eduskunta.fi

HE 84/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä elintarvikemarkkinalain ym lakien muuttamisesta

SLC haluaa lausua seuraavaa liittyen ehdotettuihin lakimuutoksiin:

Elintarvikemarkkinalaki

13 § Tietojenantovelvollisuus ja 13 b § Viranomaisten välinen tietojenvaihto

1) Muiden kun viranomaisten tietotarpeet jäävät huomioimatta

On erittäin tärkeää että tietojenantovelvollisuutta ja viranomaisten (ETMV ja KKV) välistä tietojenvaihtoa vahvistetaan. SLC myös kannattaa että tiedonsaantioikeus laajennetaan nykyistä kattavammin myös julkisia elintarvikehankintoja tekeviin tahoihin.

Puute lakimuutoksessa on kuitenkin että tässä ei huomioida muiden tutkijoiden kun viranomaisten tietotarpeita liittyen markkinioiden toimivuuten ja markkinaolosuhteiden selvittämiseen Tätä onkin syytä tarkastella viimeistään lainsäädäntöhankkeen toisessa vaiheessa.

Niin kauan kun Kuluttajatutkimuskeskus oli itsenäinen, niin heillä oli asetukseen perustuva oikeus pyytää ja myös saada hintatietoja tutkimustarkoituksiin alan toimijoilta. Vuonna 2015 Kuluttajatutkimuskeskuksen yhdistyttyä Helsingin yliopistoon, tämä asetukseen perustuva oikeus hävisi. Alan tutkijoilla on toki edelleen mahdollisuus kysellä hintatietoja alan toimijoilta, mutta kokemus on, että yritykset vastaavat varsin laiskasti, koska tietojen toimittaminen on vapaaehtoista. Eli käytännössä edustavien hintatietojen saaminen jokaiselta portaalta kuluttajahinnan jakamiseksi tuottajien, teollisuuden ja kaupan kesken, on meille hyvin vaikeaa tai lähes mahdotonta nykytilanteessa.

Muut muutostarpeet

2) Kauppatapalautakunta (EKKA) lopettaa todennäköisesti toimintansa, se pitää huomioda elintarvikemarkkinavaltuutetun toimenkuvassa

Näyttää kaikella todennäköisyydellä että elintarviketjun toimijoiden yhteinen kauppatapalautakunta lopettaa toimintansa lähitulevaisuudessa

Elintarvikeketjun *kauppatapalautakunta* edistää hyvän kauppatavan mukaisia menettelytapoja elintarvikeketjussa erilaisilla suosituksilla alan sisällä. Jos tämä resurssi elintarvikeketjun itsesääntelyyn poistuu se pitää huomioida elintarvikemarkkinavaltuutetun toimenkuvassa. Pitää selkeyttää miten toimitaan jatkossa. Lautakunnassa on ollut jäsenenä alan parhaat asiantuntijat, miten näiden asiantuntijoiden osaamista voidaan hyödyntää jatkossa kun elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston resurssit ovat rajallisia?

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Fredriksgatan 61 A 34, 00100 Helsingfors
tfn (09) 586 0460, fax (09) 694 1358
www.slc.fi, fornamn.efternamn@slc.fi
Hemort: Helsingfors, FO-nummer 0215327-0

3) Ruokaketjun toimijat ovat laatineet yhdessä ehdotuksen yhteisen elintarvikeketjun datahuoneen kehittämisestä-sitä pitää edistää

Ruokaketjun työryhmä joka on kokoontunut säännöllisesti elintarvikemarkkinavaltuuetun johdolla on todennut on että tieto ja tilastot ruokaketjun osalta ovat pirstaloituneet joka vaikeuttaa yhteisen tilannekuvan muodostamisen. Olisi tärkeää että kaikilla toimijoilla olisi sama relevantti tilastotieto ruokaketjun toimivuuden arviomiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö äskettäin asettanut tilastointityöryhmän jonka tehtvänä on arvioida tilastointitarpeita ja niiden kehittämistä. Julkisen talouden säästöjen johdosta on ehdotettu tiettyjen tilastojen keräämisen lopettamisesta. Tätä pitäisi arvioida ruokaketjun toimivuuden kannalta. Pitäisi myös keskustella miten sellainen data kerätään joka ehkä tällä hetkellä jää hyödyntämätta. Esimerkiksi PTY:n myyntitilastoista jotka järjestö on antanut esimerkillisesti koko ruokaketjun käyttöön on mahdollista johtaa myös muita tietoja kun eurot ja volyymit niinkuin tänään.

Täällä hetkellä MMM:ö selvittää tukkukaupan rakennetta ja mitä puutteita siinä on rakenteen ja läpinäkyvyyden osalta, esim tukkuhinnat puuttuvat tällä hetkellä julkisista tilastoista. Ruokaketjun työryhmän tilaamassa selvityksessä on ehdotus elintarvikeketjun datahuoneen kehittämisestä Luonnonvarakeskukseen. Selvityksessä on hyvä yhteenveto mitkä ruokaketjun tilastotiedot hinnoista ja arvoista ovat saatavilla ja mitkä puuttuvat.

4) Hankintalain toimivuus tuottajien aseman vahvistamisen näkökulmasta pitää arvioida perusteellisesti

Lakiesityksen perusteluissa todetaan että työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut hankkeen jossa arvioidaan hankintalainsäädännön muutostarpeita.

Ruokaketjun toimijat ovat vaatineet, että julkisten toimijoiden kilpailutuksiin ja sopimuksiin on saatava lisää joustavuutta. Myös julkisen sektorin hankintasopimusten on mahdollistettava hintojen tarkistukset. https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikemarkkinat/ajankohtaista/tiedotteet/2023/tiedote-julkisen-sektorin-kannettava-vastuunsa-ruokaketjun-kustannuskriisin-ratkaisemiseksi/

On tärkeää että arviointi tehdään perusteellisesti, avoimesti ja läpinäkyvästi. Esimerkki heikkoudesta nykyjärjestelmässä on että julkisten ruokahankintojen kotimaisuusasteesta ei SLC:n käsityksen mukaan ole tietoa. Toinen ongelma on etttä julkisen sektorin hankintatarjoukset ovat kasvanneet niin isoiksi ja vaativiksi että erittäin harva toimija voi vastata tarjouspyyntöihin. Tämä ei ole hyvä kotimaisten tuottajien näkökulmasta eikä välttämättä myöskään julkistalouden näkökulmasta. On myös tärkeä määrittää hankintakriteereissä että ulkomaisten tuotteiden pitää täyttää myös kotimaiset tuotantovaatimukset niin että varsinkin julkiset ruokahankinnat tukevat kotimaista tuotantoa.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

Rikard Korkman
asiamies

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Fredriksgatan 61 A 34, 00100 Helsingfors
tfn (09) 586 0460, fax (09) 694 1358
www.slc.fi, fornamn.efternamn@slc.fi
Hemort: Helsingfors, FO-nummer 0215327-0